

A NAGY HÁBORÚ

Csárdáskirálynő Szibériában

Daniss Győző

Guoth Kálmán a „Csárdáskirálynő” címszereplője

A Csárdáskirálynőnek (sokáig Csárdáskirálynőként játszották) a világháború második évében, 1915 novemberében Bécsben volt az ősbemutatója. Egy évre rá a Király Színházban a pesti közönség is megismerhette az operettet. *Kálmán Imre* dalamai hamarosan felcsendültek jó néhány másik magyar és több német színházban, Stockholmban, sőt háborús ellenfelünknel, Moszkvában és Szentpéterváron is.

És nemcsak ott, hanem legalább három oroszországi hadifogolytáborban!

Az öt világrészen raboskodó magyarok százezreinek zöme a transzszibériai vasútvonal mentén tengette életét. És hogy legalább valamelyest oldódjon a szomorúság, a fásultság, ne legyen annyira gyöttrő a honvágy, közülük sokan – főképpen a legény-ségi tábortáborokban – próbálkoztak rajzolásal, festéssel, faragással, újságírással, zenével... meg színházcsinálással. Alkalmi meg saját munkával felépített már-már színházépületekben kabarétréfákat, egyfelvonásosokat,

Buchstaber, Fuzák, Frey

Tanyai, Fuzák, Buchstaber

egész estés prózai darabokat és operetteket is játszottak. Maguk alkotta díszletfalak között, maguk készítette jelmezekben, foglyokból verbuválódott zenekar kíséretével: a már itthon is színházban dolgozó profik és főképpen lelkes amatőrök. Persze, férfiak a női szerepekben is.

Miltzer, Deli, Bóthy Viola, Tanyai

Merlt Imre, Bárányos Jenő

Sárosi, Strausz, Frey

Jobbára emlékezetből leírt párbeszéd-ekből, versszövegekből, dúdolt-fütyült daltöredékek rögzítéséből, egyszer-egyszer honnan, honnan nem a kezükbe került szövegekből, kottatöredékekből formálódtak a produkciók. Némelyik operett ötven előadást is megért. A legnagyobb sikere a Tatárjárás című hadgyakorlat-operettnek és a Csárdáskirálynőnek volt. Utóbbit – annak valamiféle helyi változatát – bizonyosan bemutatták a távol-keleti Krasznaja-Recska és Pervaja-Recska táborában, valamint a hozzánk valamennyivel közelebbi, de mégis a Bajkál-tó mögötti berezovkai táborban.

Ez utóbbi lett aztán egy különleges budapesti előadás alapanyaga. A hadügy-minisztérium hadifogoly osztálya 1921 májusában, Pesten, a „Hadifoglyok–Hadifoglyokért” akció keretében – hangsúlyozva, hogy a program a kormányzó és felesége „legmagasabb pártfogásával”, valamint József királyi herceg és Augusztina királyi hercegnő védnökségével zajlik – a volt hadifoglyok hangversenyének és két Csárdáskirálynő-előadásnak a bevételeivel kívánt hozzájárulni a még Oroszországban sínylődek segélyezéséhez és mielőbbi hazaszállításuk költségeihez.

Az operettet a Városi Színházban május 22-én matiné-előadáson, május 27-én pedig este játszották az 1918. március 15-i berezovkai bemutató mintájára, de nem okvetlenül az ottani szereplőkkel (némelyikük időközben meghalt, még nem jutott haza, vagy itthon már más gondolatok, tennivalók foglalkoztatták).

Hogy mit jelentett a „berezovkai minta”, azt az OSZK Színháztörténeti Tárában

hozzáférhető Magyar Színpad című programújság 1921. május 27-i száma sejteti: „A betétek szövegét a hadifogságban emlékezetből leírta: Fáy György – Zenéjét az eredeti nyomán emlékezet után szerzette: Kálly Béla”.

A rendező Berezojkán is, Budapesten is Szőke Kálmán volt. Berezojkáról „érkezett” az Edvint játszó Frey Endre, az öreg herceg: Bárányos J., Kerekes Ferkó: Tanyai Zoltán és Bóni: Buchstaber Róbert. Voltak, akik más orosz táborokból ismerték a darabot: Lengyel József ott afféle Ős-Cecilia, azaz Anhilta, Strausz G. pedig Stázi volt. A budapesti Sylvia, Guoth Károly más fogolytáborokban és más darabokban is játszott

Fuzák István, zászlós

primadonnaként. Természetesen foglyok alakították a kisebb szerepeket is. (Lengyel és – Bánkíra magyarosítva – Buchstaber később „igazi” fővárosi színészként tevékenykedett.)

A különös vállalkozásról több lap is beszámolt, kiemelve, hogy a női szerepeket is férfiak formálták meg. A Pesti Napló május 24-én ekképpen: „A »Csárdáskirálynő« a csupa férfiszereplővel is pompásan perdült és nagyon mulatságos volt. Guoth a női, Frey Endre a férfi főszerepben sok tapsot kaptak s rendkívüli sikerre volt Lengyel Józsefnek, aki az öreg Anhilta hercegnőt nagyszerű színészi készséggel játszotta. Úgy rajta, mint partnerén, Bárányoson szakadatlanul kacagott a közönség.”

A Pesti Hírlap ugyanazon a napon másra is felhívta a figyelmet: „Az előadás nagy érdekessége volt, hogy az összes szerepeket férfiak játszották. Ebben amennyi kedves groteszk van, éppen annyi benne a mély, szívfacsaró szomorúság: micsoda irtózatosságtól való menekülés, a kultúra, a pihenés, a feledés után való milyen sóvárgás, mennyire a boldogságnak, az otthonnak, a szabadságnak a megremegető emléke lehetett künn a fogolytábor primitív színpadán ez az előadás!”

És a „szibériai” Csárdáskirálynők története nem ért véget a Városi Színházban. Nyíregyházán a Móróc Zsigmond Színház tavaly mutatta be a Szibériai csárdás című, a fogolyszínházi történetet felhasználó zenés romantikus játékot, a filmvilágból pedig nemzetközi koprodukcióban készülő munkáról érkeznek hírek: It's Showtime Siberia!, magyar változatban: Túl az Óperencián. ●